

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินธรรม
สำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับ
กระบวนการโค้ช โรงเรียนในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

Developing a training curriculum for primary school Thai language teachers to
strengthen morals for students by organizing learning using local isaan
literature together with the coaching process schools under the jurisdiction of
the Khon Kaen provincial education office

บัญชา ธรรมบุตร

Bancha thammabut

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus

รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี

Radchaneeboon Nedpakdee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roiet Campus

อรรถพงษ์ ผิวเหลือง

Atthaphong Phiwhlueng

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

ณัฐกิตติ์ สิริวัฒนาทากุล

Natthakit Siri wattanatakun

บัญชา เกียรติจรุงพันธ์

Bancha Kietcharungpyan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

E-mail: Thammabut.bancha@gmail.com

Received: 5 March 2024; Revised: 13 May 2024; Accepted: 29 August 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับเสริมสร้างคตินธรรม
สำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา สำหรับ
เสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุด

วิเคราะห์เอกสาร แบบสนทนากลุ่ม แบบทดสอบความรู้ และแบบประเมินคู่มือฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน พบว่า 1) ครูภาษาไทยสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 2) ครูภาษาไทยสามารถจัดการการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดสอบความรู้การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ทำแบบวัดศีลธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 4) ความคิดเห็นของนักเรียนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับนักเรียน พบว่า 1) โครงร่างหลักสูตรมีความสอดคล้องและหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างมีความเหมาะสม 2) ผลทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม 3) การประเมินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 4) ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ศีลธรรม, วรรณกรรมท้องถิ่น, กระบวนการโค้ช

Abstract

This research article of objectives are as follows: 1) To synthesize local Isaan literature, to strengthen morals for students in the 21st century. 2) To develop a training curriculum for primary Thai language teachers for strengthening morals for students The research model is research and development. The tools used in the research include a document analysis. Group discussion knowledge test and training manual evaluation form Statistics used in data analysis include mean, standard deviation, and t-test.

The research results were found: 1. The results of the synthesis of local Isaan literature found that: 1) Thai language teachers were able to write Thai language learning management plans using local Isaan literature the average is at a high level. 2) Thai language teachers are able to manage Thai language, learn of using local Isaan literature It has the highest average level. 3) The results of the test of knowledge of learning management in Thai language using local Isaan literature of elementary school students who performed higher on the morality test after studying than before. 4) Opinions of students on management learning Thai language using local Isaan literature, has a high level of average

2. The results of the development of the Thai language teacher training curriculum for primary school to strengthen morality for students found that: 1) the curriculum outline is consistent and the draft training curriculum is appropriate. 2) the results of the test of knowledge and understanding about management, learn of using local Isaan literature of Thai language teachers at the primary level after the training was higher than before the training. 3) Evaluation of the writing of learning management plans using local Isan literature by teachers of the Thai language at the primary level, the average is at a high level. 4) Results of the assessment of the ability to organize learning using local Isan literature of Thai language teachers at the primary level, has the highest level of average.

Keywords: Strengthening morals; local literature; coaching process

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาในมาตรา 24 ได้บัญญัติว่า “ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน แหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระบบพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาขึ้นในปี 2548 ที่มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาบนฐานความคิดสมรรถนะ และคาดหวังว่าจะนำไปสู่ศักยภาพการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในที่สุด ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างเข้มแข็งจริงจัง ต้องได้รับการสนับสนุนปัจจัยและกระบวนการที่จะช่วยให้สามารถจัดการเรียนรู้ และดำเนินงานด้านการศึกษาให้บรรลุจุดหมายทั้งของนักเรียนและของสถานศึกษา (จารุวรรณ ศิลปะรัตน์, 2548)

นอกจากนี้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อ 5 ว่า ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอนว่า ผู้สอนต้องจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ อีกทั้งต้องจัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านบทบาทผู้เรียน ต้องแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งวรรณกรรมใช้เป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2475 ซึ่งหมายถึง สิ่งที่ยื่นขึ้นทั้งหมดจะใช้รูปแบบใดหรือเพื่อความมุ่งหมายใดก็ได้ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทละครพูด บทละครรำ สารคดี บทความ ฯลฯ (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2540) สอดคล้องกับชุตินา สัจจามันท์ และคณะ (2543) ให้ทรรศนะว่า

วรรณกรรมเป็นบันทึกความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของมนุษย์ สืบทอดและสร้างความเชื่อมต่อของสังคม เป็นกระจกสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนธรรมชาติของมนุษย์ในสังคม

วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของไทยที่เกิดจากภูมิปัญญาทางภาษาของปราชญ์ชาวบ้านในการคิดสร้างสรรค์ผลงานออกมาเป็นวรรณกรรม รูปแบบต่าง ๆ เช่น เพลง ภาษิต นิทาน ตำนาน ญญา คำ สอย กลอนลำ เป็นต้น วัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิง หรือต้องการจะสะท้อนถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะวัฒนธรรมความเชื่อและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลังในการศึกษาเรื่องราว ความเป็นมาของท้องถิ่นนั้น ๆ นอกจากนี้การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นยังให้คุณค่าต่าง ๆ ได้แก่ คุณค่าทางการถ่ายทอดภูมิปัญญา คุณค่าทางสันติภาพ คุณค่าในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ คุณค่าในการอบรมสั่งสอน และ คุณค่าในทางประวัติศาสตร์ (มนัส สุขสาย, 2544)

นอกจากนี้ วรรณกรรมท้องถิ่นยังสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อคิด คตินิยมต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ๆ เป็นอย่างดี โดยครูอาจจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยกรวณคติท้องถิ่นที่มีหลักธรรม สอดแทรกข้อคิด คติเตือนใจให้แก่ผู้เรียน นอกจากผู้เรียนจะสนุกกับการเรียนรู้วรรณคดีดังกล่าวแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง สำนึกถึงข้อมูลท้องถิ่น รู้จักความเป็นมาของท้องถิ่นตนเอง สอดคล้องกับ สถิต ภาคมฤค และคณะ (2553) ที่ได้ทำวิจัยการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวรรณกรรมอีสานเรื่อง สุวรรณจักรกumar พบว่า สุวรรณจักรกumar เป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาซึ่งปรากฏคำสอน ทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างบริบูรณ์ ภูมิปัญญาคำสอนทางโลก พบว่า สุวรรณจักรกumar ปรากฏคำสอนด้านครอบครัว คำสอนด้านการประกอบอาชีพ คำสอนด้านการปกครอง ภูมิปัญญาคำสอนทางธรรม พบว่า สุวรรณจักรกumar ปรากฏคำสอนด้านความเชื่อและศาสนาอันเป็นคำสอนที่ 14 ซึ่งสอนพระราช พะสงฆ์ และประชาชน วรรณกรรม อีสานเรื่อง สุวรรณจักรกumar มีคำสอนที่สอดคล้องและมีแนวทางคำสอนที่ได้แนวคิดจากคอง 14 เพื่อสั่งสอนผู้คนให้มีคุณธรรมจริยธรรมซึ่งกล่าวได้ว่าวรรณกรรมอีสานเรื่อง สุวรรณจักรกumar มีคำสอนที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคมเพื่อให้ ผู้รับสารจากวรรณกรรมเรื่องนี้ นำเอาไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตต่อไป

จากการสอบถามและสัมภาษณ์ครูภาษาไทยเกี่ยวกับการนำวรรณกรรมท้องถิ่นไปใช้ พบว่า ส่วนใหญ่มองว่า ขาดการอบรมในเรื่องดังกล่าว ไม่แน่ใจว่าจะนำข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างไร ไม่สามารถบูรณาการเนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นให้เข้ากับแผนการจัดการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้จากการสอบถามความต้องการจำเป็นเบื้องต้น พบว่า ครูส่วนใหญ่ต้องการจัดอบรมเพื่อเพิ่มเติมความรู้ในด้านวรรณกรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออบรมแล้วสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ โดยการอบรมอาจจะเป็นการอบรมระยะสั้น เสาร์-อาทิตย์ หรือวันหยุดต่าง ๆ นอกจากนี้ยังต้องการอบรมในแนวอบรมเชิงปฏิบัติการอีกด้วย เพื่อจะได้ลงมือในการปฏิบัตินำองค์ความรู้สู่แผนการจัดการเรียนรู้ และต้องการให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญไปติดตามการจัดการเรียนการสอน คอยให้คำชี้แนะในโรงเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังที่ Higgins and Leat (2001) กล่าวว่า วิธีการพัฒนาครูเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นมีหลากหลาย ได้แก่ การให้ความรู้ การเป็นแบบอย่างในการทำงาน การสืบเสาะอย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้แบบรวมพลัง และการชี้แนะ การเปลี่ยนแปลงควรพิจารณาในเรื่องเป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงแล้วจึงเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่เอื้อต่อ

การเปลี่ยนแปลงนั้น จึงจะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ แต่จากการพัฒนาครูที่ผ่านมาพบว่า การพัฒนาครูประจำการนั้นมีหลายลักษณะ เช่น การศึกษาต่อเพิ่มเติม การฝึกอบรมระยะสั้น การศึกษางานไปพร้อมกับการปฏิบัติงาน การทัศนศึกษา เยี่ยมชมกิจการ การอบรมสัมมนาหรือประชุมปฏิบัติการ ซึ่งแต่ละลักษณะมีวิธีการที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความต้องการและนโยบายของหน่วยงานแต่ละแห่ง (รวีร์ สิริภูบาล, 2543)

การพัฒนาครูดังกล่าวนี้ยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลสำเร็จในระยะยาว ซึ่งกระบวนการให้คำแนะนำกระบวนการหนึ่ง คือ Coaching Approach โดยที่ Mink, Owen และ Mink (1993) กล่าวว่า การโค้ชเป็นกระบวนการของบุคคลที่เรียกว่า ผู้โค้ช สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ช่วยให้เขาเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ผู้โค้ชจะช่วยให้บุคคลได้บรรลุเป้าหมายการทำงานในระดับที่สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ กระบวนการนี้เป็นการสร้างให้บุคคลมีความเข้มแข็งขึ้น ภูมิใจในตนเองแสดงความสามารถซึ่งเป็นผลต่อการทำงานที่จะตามมา กระบวนการชี้แนะจึงเป็นกระบวนการเสริมพลังอำนาจ สอดคล้องกับเฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2549) ที่กล่าวว่า การโค้ชเป็นการดำเนินการที่เน้นปฏิสัมพันธ์รายบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่ผู้ที่มีหน้าที่ชี้แนะได้ช่วยเหลือให้ผู้ได้รับการชี้แนะ สามารถวัดกรอบความคิด ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา และแสวงหาแนวทางในการพัฒนางานหรือแก้ปัญหาการทำงานด้วยตนเอง

นอกจากนี้ การโค้ชยังเป็นกระบวนการที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ได้รับการยอมรับให้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ได้รับการโค้ชตระหนักถึงความเป็นไปของตนเองและจุดที่ตนเองยืนอยู่ในทุก ๆ ด้าน อันมีความสำคัญยิ่งต่อการกำหนดเป้าหมายอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการค้นพบศักยภาพและความสามารถของตนเองที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยความมุ่งมั่นและตั้งอยู่บนทัศนคติที่ดี ดังเช่น สมาน รังสิโยภุชงค์ (2524) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นหรืออีกนัยหนึ่ง การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการในการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการโค้ชครูถือว่าเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ เพิ่มเติมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้แก่ครูผู้ที่จะนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้กับนักเรียน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญดังกล่าวจึงได้ดำเนินการวิจัยโดยเป็นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทั้งนี้เพื่อครูจะได้นำความรู้ดังกล่าวไปพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนได้น้อมนำหลักคำสอนคตินิยมจากวรรณกรรมท้องถิ่นไปใช้ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21

2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา สำหรับเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้จัดลำดับประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นของการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวิเคราะห์สภาพความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

1.1 ประชากร

1) ครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 220 คน

2) อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการสอนภาษาไทย ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น 5 คน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 8 คน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 5 คน รวมจำนวน 18 คน

3) ศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 - 5 เขตละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1) ครูผู้สอนภาษาไทยดีเด่นระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 10 คน โดยได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample)

2) อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการสอนภาษาไทย ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น 1 คน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3 คน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 1 คน รวมจำนวน 5 คน โดยได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1) ครูภาษาไทยดีเด่น/ครูเชี่ยวชาญ 3 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน อาจารย์สาขาวิชาการสอนภาษาไทย 3 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา 2 คน รวมจำนวน 9 คน โดยได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample)

ขั้นที่ 2 ขั้นการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

ประชากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 คน

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองใช้ และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

ประชากร

1. ครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2 จำนวน 220 คน

2. นักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 จำนวน 2534 คน

กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรมระยะที่ 1 (Training)

ครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 100 คน โดยได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการติดตาม (Coaching)

1. ครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 10 คน โดยได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) ซึ่งผู้รับการคัดเลือกแบบอาสาสมัครจะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

2. นักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 150 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนกับครูผู้เข้ารับการอบรมและอาสาสมัครให้ติดตามด้วยกระบวนการโค้ช

ผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ผลการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.08)

1.2 ผลความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.10)

1.3 ผลการทดสอบความรู้การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ทำแบบวัดคตินิยม พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05

1.4 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.18)

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช ดังนี้

2.1 ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 8 ข้อ 1) สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) สารการเรียนรู้ประจำหน่วย 5) กระบวนการฝึกอบรม 6) กิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผลหลักสูตร นอกจากนี้ ผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร และคู่มือฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างมีความสอดคล้อง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.05) และหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างมีความเหมาะสม ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.06)

2.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช พบว่า ผลทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.3 ผลการประเมินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา พบว่า การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.22)

2.4 ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.18)

อภิปรายผล

1. การสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า ไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือสัมภาษณ์ บุคคลทุกคนเห็นเป็นแนวทางเดียวกันว่า มีความต้องการอย่างหนึ่งที่จะให้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่จะทำให้นักครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดย

ใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเพื่อเสริมสร้างคตินิยมให้แก่ นักเรียน สอดคล้องกับ ชลธิชา หอมฟุ้ง (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมมีดังนี้ 1) ผลการปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นพบว่า วรรณกรรมท้องถิ่นต้นฉบับมีข้อความบางอย่างขาดหายและลบเลือนแต่ไม่กระทบกับใจความหลัก 2) การวิเคราะห์ตามแนวทางวรรณคดีพบว่า วรรณกรรมท้องถิ่นมีทั้งความงามทางวรรณศิลป์และข้อคิดในการใช้ชีวิต 3) การวิเคราะห์ทางคติชนวิทยาพบว่า วรรณกรรมมีบทบาทที่สำคัญในการสอนการปฏิบัติตนและคุณธรรม จริยธรรม และสะท้อนภูมิปัญญา ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรม 4) การวิเคราะห์ทางจิตวิทยาพบว่า วรรณกรรมส่งเสริมให้บุคคลมี Super Ego ด้านทฤษฎีการเสริมแรง ปรากฏทั้งตัวเสริมแรงบวกและตัวเสริมแรงลบและการวิเคราะห์ด้านสังคมวิทยา มีการกล่าวถึงบรรทัดฐานทางสังคม 3 ประเภท ได้แก่ วิถีประชา จารีตประเพณี และกฎหมาย สถาบันทางสังคมปรากฏ 3 สถาบัน คือ ครอบครัว ศาสนา และการปกครอง

2. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช พบว่า 1) ผลทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) ผลการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.22) 3) ผลความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.18) สอดคล้องกับชลธิชา หอมฟุ้ง (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ได้ทั้งหมด 58 แนวการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทุกแนวการจัดการเรียนรู้มีค่าประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าเฉลี่ย 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 ผลการทดลองใช้และการขยายผล ด้านความพึงพอใจพบว่า ทั้งครูและนักเรียนโรงเรียนทดลองและโรงเรียนขยายผลมีความพึงพอใจแนวการจัดการกิจกรรมในระดับมากที่สุด ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มขยายผลมีความสามารถในการศตวรรษที่ 2 ของผู้เรียนสูงขึ้นทั้ง 4 ด้าน ตามลำดับ คือ ด้านการทำงานร่วมกัน ด้านการใช้วิจารณญาณ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหา

สรุป

โครงการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น สามารถส่งเสริมให้ครูสอนภาษาไทยมีทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน และทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับคตินิยมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นอกจากนี้ด้านความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานอยู่ในระดับมาก

อีกอย่างหนึ่ง ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น พบว่า อาจารย์และครูภาษาไทยต่างต้องการให้มีหลักสูตรอบรมในเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน เพื่อที่ครูจะได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนอ่านและเขียนภาษาไทย ได้นำแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน และการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างมีความสอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้พบว่า หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม และ ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมครูเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของครู และนำไปใช้เสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช คณะผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของ ผู้เข้ารับการอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงความคิดเห็นว่าเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับ การอบรมนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อจะมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมใด ๆ ผู้พัฒนา หลักสูตรจำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการสอบถามสัมภาษณ์ สันทนากลุ่มย่อย หรือการวิเคราะห์เอกสาร ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ความเข้าใจจากการอบรมไปใช้ต่อไป

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช เป็นหลักสูตรที่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ มุ่งองค์ประกอบของหลักสูตร ถูกต้องครบถ้วน มีกระบวนการที่เป็นระบบ สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้ ดังนั้น เมื่อนำหลักสูตรไปใช้จะต้องศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร และกระบวนการของหลักสูตรเป็นอย่างดี โดยจะต้องมีการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ เอกสารให้ครบถ้วน ทั้งนี้เนื่องจากหากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปอาจทำให้การฝึกอบรมตามหลักสูตรนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หลักสูตรฝึกอบรม สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวไปใช้ ในการฝึกอบรมครูประจำการทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาคำพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน และการโค้ช ทั้งนี้จะได้นำความคิดเห็นดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อไป

2.3 ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูอาจารย์สอนภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น สำหรับครูสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาและอาจารย์สอนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2540). การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- จารุวรรณ ศิลปรัตน์. (2548). การพัฒนารูปแบบเสริมพลังการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นนักวิจัยของครู อนุบาล. ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2549). การพัฒนากระบวนการเสริมสมรรถภาพการชี้แนะของนักวิชาการพี่เลี้ยง โดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการอบรม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2560). การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. 10(3), 332-346.
- ชุดิมา สัจจามันท์. (2543). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- มนัส สุขสาย. (2544). วรรณกรรมอีสาน เรื่อง ธรรมดาสอนโลก: จารปวิวรรตจากอักษรธรรมโบราณอีสานเป็นอักษรไทย. มุมมองไทยอีสาน: อุบลราชธานี.
- รวีวัตร์ สิริภูบาล. (2543). การพัฒนาแบบจำลองฝึกอบรมครูเชิงทักษะปฏิบัติ. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สถิต ภาคมฤค และคณะ. (2553). คุณค่าทางวัฒนธรรมของโหราศาสตร์ชาติพันธุ์ในแอ่งสกลนคร. วารสารมนุษย สังคมสาร (มสส.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 15(2), 67-74.
- สมาน รังสิโยภุชณ. (2524). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Higgins, S. & Leat, D. (2001). Horse for courses or courses for horse : What is effective teacher development? In J.A. Soler, & H. Burgess (Eds.). Teacher development : Exploring our own practice. London: Pual Chapman.
- Mink, O.G., et al. (1993). Developing high-performance people: The art of coaching. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley.